

LANGUAGE WORKSHOP. THEORETICAL PART

к.п.н., доцент О.В. Малихін

УПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ САМОСТІЙНИХ РОБІТ З ВИКОРИСТАННЯМ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОЇ

В статье определяются основные виды самостоятельных работ с использованием новых информационных технологий и показана их значимость в процессе изучения иностранного языка профессионально направленного.

The article deals with the problem of determination of the types of independent self-directed activities in the process of professionally oriented foreign language studies with the use of new information technologies.

Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів передбачає формування умінь самостійно здійснювати пізнавальну і навчальну діяльність. Але їх можна формувати, тільки надаючи тому, хто навчається, можливість продуктивної самостійної діяльності, а в освітньому процесі – це звичайно самостійна навчальна діяльність. (а) – *постановка проблеми*) Провідною формою організації самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів є самостійна робота. Задля побудови системи самостійних робіт з використанням нових інформаційних технологій як структурного елементу педагогічної моделі організації самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів коротко зупинимось на певних аспектах бачення відомих педагогів структури самостійної роботи і її організації.

Самостійна робота характеризується як метод навчання, прийом, форма організації навчальної діяльності, або як основа підготовки студентів до самоосвіти.

(б) – *аналіз останніх досліджень і публікацій*) Різні аспекти проблеми самостійної роботи тих, хто навчається, досліджували В.К.Буряк, М.О.Данилов, Б.П.Єсіпов, І.Я.Лернер, П.І.Підкасистий, Н.О.Половнікова, М.М.Скаткін, А.В.Усова. Але погляди вчених про сутність самостійної роботи розходяться. Одні визначають її через опис шляхів керівництва її виконанням (М.І.Донцова, В.О.Маркова, Ф.А.Нерода, Г.П.Новоселов); інші – через опис форм організації занять (С.І.Зінов'єв, Р.А.Нізамов); треті – через опис цілі самостійної роботи (Г.І.Гусєв, М.В.Башкіров, Б.В.Бондаревський, Н.Д.Хміль).

Мета даної роботи полягає в тому, щоб (в) – *формулювання цілей статті*) визначити основні види самостійних робіт (як провідної форми організації самостійної навчальної діяльності) з використанням нових інформаційних технологій і показати їх значущість у процесі навчання іноземної мови професійно спрямованої.

(г) – *виклад основного матеріалу дослідження*) Часто під самостійною роботою студентів розуміється внутрішня характеристика пізнавальної діяльності студентів: рівень їх активності і інтенсивності роботи, або рівень творчості, що реалізується (за зразком, реконструктивно-варіативна, евристична, творча). Але це вже не самостійна робота, а самостійна пізнавальна діяльність студента – якісно інше поняття, яке неможливо відмежувати від самостійної роботи студента. Необхідно розвести поняття самостійної роботи студента як форми індивідуальної роботи і самостійної діяльності студента як якості пізнавальної активності студента (ініціативна, а не «відповідна» позиція, породження власної думки, а не повторення думок інших). Основна стратегія роботи повинна складатися у створенні психолого-педагогічних умов породження інтелектуальної ініціативи і мислення студентів на всіх формах занять. Проте, досить часто під самостійною роботою розуміємо переведення студентів на індивідуальну форму роботи.

Існують різні бачення самостійної роботи. У різних визначеннях на перший план виносяться її різні аспекти. Самостійну роботу розглядають як:

- самостійну дію людину, яку вона здійснює за відсутності безпосереднього керівництва викладача, хоча направляється й організується ним. (Безпалько Б.П., Нікандров Н.Д., Семенов Г.П.); (на першому місці – ступень допомоги іншій людині);
- індивідуальну чи групову пізнавальну діяльність студентів, що здійснюється ними на аудиторних заняттях і в неурочний час (Нізамов Р.О., Семенов Г.П.); у центрі уваги – час виконання);
- таку роботу, яка характеризується наявністю у ній наступних ланок: виділення цілі діяльності, визначення предмета діяльності, вибір засобів діяльності (Гарунов Н.Г.); (у центрі уваги – самостійна діяльність, тобто всі її дії: орієнтування, планування, здійснення і рефлексія);
- засіб організації і виконання обумовленої діяльності згідно з поставленою ціллю (Підкасистий П.І., Кулагіна Г.Н.); (у центрі уваги – організація діяльності);
- форму організації навчальної діяльності (Єсіпов Б.П.).

Найбільш повним визначенням, що містить у собі всі аспекти самостійної роботи, є визначення А.В.Усової, справедливості якого поділяють В.І.Андрєєв, Л.С.Коновалець, Г.Н.Кулагіна, О.І.Яхно й інші дослідники. Під самостійною роботою розуміється організована вчителем пізнавальна й практична діяльність тих, хто навчається, у ході якої вони отримують знання і вчать застосовувати їх на практиці, оволодівати поняттями і методами наукового дослідження, вміннями і навичками. Самостійна робота здійснюється за завданням учителя, під його наглядом і контролем.

У дидактичній і методичній літературі можна зустріти чисельні класифікації типів і видів самостійної роботи учнів з різних підстав і критеріїв. Одні дослідники класифікують самостійні роботи учнів за дидактичною ціллю їх застосування: пізнавальні, практичні, узагальнюючі; інші – за типами задач, що розв’язуються: пізнавальні, творчі, дослідницькі та ін.; за рівнем проблемності: репродуктивні, репродуктивно-дослідницькі, дослідницькі (творчі); за характером комунікативної взаємодії учнів: фронтальні, групові, індивідуальні; за місцем їх виконання: класні, домашні; за методами наукового пізнання: теоретичні, експериментальні, на моделювання, на спостереження, на класифікацію, на узагальнення, на систематику.

В умовах інформаційно-навчаючого середовища використовуються особливі форми самостійної роботи. Для того, щоб відібрати найбільш ефективні, проаналізуємо можливі форми самостійної роботи студентів в умовах даного середовища. У педагогічній літературі вже використовується термін «модель застосування телекомунікаційних мереж у навчанні», під яким розуміється тип структурованої організованої діяльності, спрямованої на здобуття знань із застосуванням одного чи декількох режимів роботи в INTERNET [1].

Існують різні класифікації застосування телекомунікаційних мереж у навчанні. Деякі вчені описують технічні можливості для організації педагогічної діяльності, а також їх вплив на здобуття знань (Варшауер, Акерман, Обе) [9; 2]. Інші аналізують можливості INTERNET з точки зору предметного змісту і рівня навчання (Шан, Ван Дазен) [4; 8] Описані варіанти діяльності для учнів, розсіяних по всьому світу (Шан), і направлені на використання у звичайному класі для оживлення роботи або подолання фізичних границь класу (Барнс, Сталкер) [3]. Існують варіанти роботи для здобуття початкового рівня в різних дисциплінах (Міллер, Олсон) [6] і адресовані виключно компетентній аудиторії

(Поеллюбер) [7]. Усі представлені види самостійної роботи різної якості і з різним охопленням учнів. Як знайти найбільш прийнятні?

Класифікація за предметом акцентує увагу лише на конкретному змісті, а не на організації і структурі навчальної діяльності. Прагнучи згрупувати варіанти діяльності за використанням технічних засобів, дослідники зіткнулись з постійними нововведеннями і винаходами. Дуже часто, коли розпочинали роботу за певною моделлю, педагоги застосовували нові можливості, які тільки з'явились, але не були передбачені. Класифікація за рівнем навчання більш постійна, але часто одну й ту ж саму модель можна застосовувати в навчальній, середній і навіть у вищій школі, навіть якщо її наповнення буде зовсім різне.

Серед чисельних класифікацій слід особливо відзначити класифікацію Джуді Харріс [5]. Вона заснована на пізнавальній діяльності того, хто навчається. Кожна з категорій (блоків) поєднує декілька моделей застосування INTERNET у навчанні.

Перший блок підкреслює важливість і багатство міжособистісних контактів як між окремими студентами, так і між групами. Частіше за все у таких моделях використовується електронна пошта. Коли викладачі і студенти «підключені» до всієї планети, змінюється стратегія навчання й учіння. Студенти починають цінувати, розуміти й поважати культурні, політичні, лінгвістичні розбіжності й подібності. Їх сприйняття світу в цілому і свого власного світу змінюється. Викладачі, які користуються INTERNET, актуалізують зміст своїх курсів, мають можливість спілкуватись з колегами, розширюють міжпредметні зв'язки.

До цього блоку можна віднести наступні моделі:

- Листування між окремими студентами.
- Планетарні класи – студенти є членами групи і контактують також з групою. Класи повинні мати спільні характеристики (вік, професійний

рівень, мова спілкування, інтереси тощо), а також додаткові спільні прояви (культура, мови, країни, континенти тощо).

- Ділова гра, яку проводить студент – найбільш цікавим прикладом є проект «Доктор Наука». Один зі студентів проводить віртуальні зустрічі з іншими студентами, будучи прихованим за маскою цього персонажу. При цьому студенти можуть задавати йому будь-які різні питання, і, щоб відповісти на них, ведучій повинен багато читати і розбиратись у обговорюваній темі. До того ж, давно доведено, що найкращий шлях вивчити що-небудь – це розпочати викладати.
- Ділова гра, яку проводить викладач, – у якості приклада наведемо один із сайтів (Квебек, Канада). Викладачі організували віртуальне селище кінця XIX століття (на матеріалі курсу «Іноземна мова»). Кожен з викладачів взяв на себе різні ролі – коваля, лікаря, листоноші та ін. Студенти, щоб поспілкуватись з різними персонажами, повинні добре уявляти собі, яким було життя в ту епоху, а для цього їм необхідно прочитати багато книг.
- Віртуальна зустріч – студенти можуть звернутись з питаннями до будь-якої відомої особистості, наприклад, до Нобелівського лауреату. Разом з повідомленням про зустріч подається досье такого змісту: як прийняти участь у зустрічі; коротка біографія запрошеного; публікація однієї з його робіт (наприклад, статті); як підписатися на лист розсилки; як буде відбуватись зустріч.
- Наставництво – подібна модель часто застосовується у Франції. Наприклад, існує сервер, де студенту допоможуть зробити домашнє завдання, але не шляхом надання готової відповіді, а лише підведенням його до способу розв'язання.

Розглянемо більш детально листування між окремими студентами. Дана модель використання телекомунікаційної мережі може бути

джерелом мотивації. Основними факторами успіху виявляються педагогічна розробленість діяльності, жорсткий контроль з боку викладача і творчий характер листування.

Етапи реалізації даної моделі:

- визначити чіткі цілі діяльності;
- опублікувати свій проект або знайти подібні серед тих, що пропонуються іншими викладачами;
- домовитись з одним або декількома викладачами, які мають подібні цілі;
- виходячи з цілей визначити тему дискусій;
- дати зрозуміти студентам важливість попередньої роботи над змістом;
- визначити тривалість передбачуваного листування;
- забезпечити доступ у комп'ютерний клас з відповідним обладнанням;
- спланувати результат і (можливо) наступний етап діяльності.

Другий блок ґрунтується на доборі даних. Мова не йде про вже опубліковані відомості, але про використання можливостей INTERNET для добору оригінальних даних і їх обробки, для збагачення власних знань. До цього блоку відносимо наступне.

- Обмін інформацією – студенти обмінюються вже наявною у них інформацією з будь-якого питання.
- Сумісний добір даних – для досягнення успіху студенти повинні детально обдумати і підготувати пошук, знайти потрібного респондента, обробити й оцінити потрібним чином інформацію. Три основні умови успішного функціонування цієї моделі: 1) тематика, яка може зацікавити переважну кількість студентів і стимулювати активне співробітництво; 2) певна стратегія пошуку, що передбачає індивідуальний добір даних, їх передачу, класифікацію і знайомство з ними всіх учасників; 3) місце для обмінів і дискусій, щоб кожен міг

прийняти участь в аналізі й інтерпретації даних. Найбільш відомим прикладом реалізації цієї моделі є проект «Ератосфен» по вимірюванню діаметру Землі і «Про що ім'я моє тобі говорить?», коли студенти збирали імена з різних країн і намагались з'ясувати їх походження.

- Консультація експертів – студенти можуть звертатись за роз'ясненнями до людини, яка вважається експертом у певній галузі; варіант – один із студентів може взяти на себе роль експерта і глибоко вивчити тему, інші студенти можуть звертатись до нього. Цю роль доцільно доручати студентам старших курсів, щоб вони могли допомагати молодшим.
- Проведення опитувань – обирається тема, яка цікавить студентів, наприклад, відношення до певної події, й проводиться опитування значної кількості людей за допомогою мережі або звичайних методів опитування. Результати аналізуються і надаються усім бажаючим. Публікація у мережі при цьому є обов'язковою.
- Присутність на відстані – досить дорога, але дуже цікава модель. Американські школярі і студенти, наприклад, мали можливість спостерігати за роботою місяцеходу у режимі реального часу. Існують проекти присутності на експериментальних медичних операціях тощо. Для цього потрібна досить складна апаратура, але з розвитком відеоконференцій це вже не видається фантастикою.

Третій блок - «сумісна діяльність». Задля цього поєднуються більш складні моделі використання INTERNET, які потребують навичків сумісної діяльності. Перерахуємо моделі, які відносяться до даного блоку.

- Пошуки скарбів – викладач знаходить (чи приховує) десь у мережі цікавий документ, який студенти повинні знайти за допомогою

пошукових систем, використовуючи ключові слова, формулюючи іншими словами проблему, що задана. Дана модель спрямована на формування умінь уточнення поняття, оперування подібними поняттями.

- Сумісна творчість – одна з найбільш популярних моделей. Студенти пишуть сумісні проекти, створюють навчальні посібники, працюють у міні-групах і надають усім бажаючим можливість побачити й оцінити їх творчість.
- Конкурси і пари – елемент відчуття змагання забезпечує додаткову мотивацію для виконання завдання. Наприклад, можна запропонувати літературну вікторину за участю студентів різних університетів (навіть з різних країн). У мережі пропонуються питання, на які можна відповідати протягом тижня. Оцінюється ерудованість і грамотність викладу матеріалу, а також оформлення відповідей.
- Моделювання ситуацій – наприклад, існує сервер, який імітує препарування жаб. Користь від цього подвійна – студенти знають, як проходить даний опит, і тварини залишаються живими.
- Колективні ігри – у мережі є спеціальні сервери, які називаються МОО, де одночасно можуть взаємодіяти до 100 користувачів. Тут можливо організувати гру-імітацію будь-якої ситуації, наприклад, проведення уроку, в якому у кожного учасника є своя роль.
- Соціальні акції – вони надають можливість надання реальної допомоги кому-небудь. Наприклад, у Бельгії студентами факультету сурдо- і тифлопедагогіки університету Брюсселя була організована акція підтримки дітей. За підтримки мереж вони організували збір коштів, які були нараховані в дитячі будинки для дітей, які поганочують.

Четвертий блок – використання документальних ресурсів. Студент працює самостійно, контакти в мережі не передбачені.

- Пошук за допомогою консультанта – студент знаходить інформацію в мережі за даним питанням, при чому у випадку ускладнення він може звернутися до консультанта, який підкаже, які пошукові системи краще використовувати, де знайти подібну інформацію, як найкраще сформулювати питання.
- Самостійний пошук документів – студент повністю самостійно шукає потрібну йому інформацію, при цьому він навчається відбирати найбільш цінні повідомлення, навчається критично оцінювати інформацію, що поступає. Даний вид діяльності характерний при написанні курсових і дипломних робіт. Мережі тут розширюють можливості пошуку інформації і надають доступ до зарубіжних джерел за даною темою (особливо за умови володіння на певному достатньому рівні іноземною мовою).

П'ятий блок – публікації в INTERNET. Можливі публікації різних типів – від простого файлу, що пересилається по електронній пошті, до розробки гіпертекстових документів. Публікація – це одна з переваг інтерактивної мережі. Це головна відмінність «інформаційної магістралі» від книги. Усі користувачі в мережі виступають не лише споживачами, але й авторами.

- Публікація власної web-сторінки – студент створює сторінку про себе, про свої захоплення і про свої дослідження.
- Сумісна публікація – група створює сумісний проект. Наприклад, шаленою популярністю в світі користується конкурс ThinkQuest (<http://www.ThinkQuest.com>), де студентам різних країн пропонується створити освітні сторінки на будь-яку тему, що їх цікавить. Головна

умова – читачі даних сторінок повинні отримати повне уявлення про обговорювану проблему.

- Участь у роботі якого-небудь серверу – багато студентів (особливо з розвинених західних країн) регулярно відсилають свою інформацію на різні сервери, де мають місце розділи, які представляють для них певний інтерес.
- Співробітництво з періодичним виданням – частіше за все цю можливість використовують студенти-філологи, які мають можливість публікації статей у електронних журналах.

Шостий блок – самоосвіта. Студент перетворюється на повноправного громадянина INTERNET, самостійно встановлює контакти й відшукує потрібну йому інформацію. Він використовує наявні ресурси для самоосвіти, публікує власні документи.

- Створення тематичної сторінки.
- Віртуальний музей – у мережі можна знайти різноманітні музеї, які не існують у реальному житті.
- Віртуальний клас – даний вид діяльності може здійснюватись не лише під керівництвом викладача. Студенти також можуть знаходити форуми або ігри, які представляють для них інтерес, і приймати участь у них, прагнучи розширити свій світогляд і здобуваючи нові знання.
- Інтерактивний курс у мережі. Це один з варіантів дистанційного навчання, який зараз є дуже популярним, наприклад, користуючись мережею і не виходячи з дому можна навчитись готувати, вивчити певні розділи фізики, хімії, біології, навчитись робити web-сторінки тощо. Викладач може створити сторінку підтримки свого аудиторного курсу, до якого студенти можуть знайти додаткову інформацію, підказки для виконання складних завдань тощо. При цьому

обов'язково потрібно передбачити зворотній зв'язок, щоб студенти могли в будь-який час зв'язатись з викладачем і між собою.

Перелік перерахованих моделей є неповним, оскільки неможливо передбачити усі варіанти, які може створити педагогічна творчість, але пропонується класифікація дозволяє здійснити включення нових видів організації самостійної навчальної діяльності до пропонованої структури.

Спробуємо описати власне систему самостійних робіт з використанням нових інформаційних технологій. Кожна система може бути схарактеризованою через визначення її цілі, змісту і форм.

Мета пропонованої системи самостійних робіт з використанням нових інформаційних технологій є формування умінь самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів відповідно до системно-блочної організації її змісту. Змістом даної системи виступає засвоєння обсягів навчальної інформації, передбаченої для самостійного засвоєння навчальними планами і робочими програми з окремих дисциплін і разом, а також підготовки до аудиторних занять. При цьому використовуються наступні нові інформаційні технології:

- для пошуку інформації у мережі – використання web-браузерів, консультацій баз даних, користування інформаційно-пошуковими й інформаційно-довідковими системами, автоматизованими бібліотечними системами, електронними журналами;
- для організації діалогу в мережі – використання електронної пошти, синхронних і відстрочених телеконференцій;
- для створення тематичних web-сторінок і web-квестів – використання html-редакторів, ftp, web-браузерів, графічних редакторів.

Таким чином, (д) - висновки визначена система самостійних робіт з використанням нових інформаційних технологій забезпечує необмежені

можливості щодо її використання у процесі навчання іноземної мови професійно спрямованої у вищому педагогічному навчальному закладі.

Література

1. Новые педагогические и информационные технологии в образовании / Под ред. Полат Е.С. – М.: Логос, 1999. – 256с.
2. Aubé, M. Sur l'autoroute électronique, les voyages formeront-ils la jeunesse? // Vie pédagogique, #3-4 – 1998 (mars-avril). – С. 36-39.
3. Burns T., Stalker G.M. The Management of Innovation // Tavistock, 1968. – 422p.
4. Chun, D. Using computer networking to facilitate the acquisition of interactive competence. – Oxford: System, 1994. – 149p.
5. Harris Judy. Models of Internet-learning. – URL:<<http://www.univ.guelph.qc.ca/pub/scient/models.html>>
6. Miller, L. et Olson, J. (1994). Putting the Computer in Its Place: A Study of Teaching with Technology // The Journal of Curriculum Studies, #26. – 1994. – P. 121-141.
7. Poellhuber Bruno. Pratiques pedagogiques et nouvelles technologies // Clic. - #18, octobre 1997. – URL:<<http://www.vitrine.collegebdeb/Clic/CLIC18/Pratique.htm>>
8. Van Dusen, L.M. et Worthen, B.R. Can Integrated Instructional Technology Transform the Classroom? // Educational Leadership. - #2. – 1997. – P. 28-34.
9. Warschauer, M. & Kern, R. (dirs.) Network-based language teaching: concepts and practice. New-York: Cambridge University Press, Ackermann, E.K. Les autoroutes de l'information: culture de "zappeurs" ou culture d'auteurs? // Paris:Interface, 1996. – С. 38-42.

к.п.н., доцент Л.П.Кадченко

ІНДИВІДУАЛЬНЕ І ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Автор дает определение индивидуально-дифференцированного подхода в обучении иностранному языку, показывает его преимущества. Доказано, что применение индивидуально-дифференцированного подхода стимулирует интерес студента к предмету, их коммуникативно-познавательную деятельность, рост их творческого потенциала и развитие интеллектуальной сферы.

The author gives the definition of the individual and differential method of foreign language teaching and shows its advantages. It is proved that